

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen om ett förbättrat informationsutbyte och en mer ändamålsenlig lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (A 2023:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 7 november 2024

Utvidgning av uppdraget

Regeringen beslutade den 11 maj 2023 kommittédirektiv om ett förbättrat informationsutbyte och en mer ändamålsenlig lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (dir. 2023:65). Enligt direktiven ska en särskild utredare göra en översyn av den reglering som styr informationsutbytet och behandlingen av personuppgifter för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Syftet är att förbättra förutsättningarna för en effektiv och ändamålsenlig verksamhet.

Utredaren får nu även i uppdrag att se över vilka förutsättningar som ska gälla för Arbetsförmedlingens kontrollbesök hos arbetsgivare som anställer med stöd och hos anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser. Syftet är att förbättra Arbetsförmedlingens förutsättningar att på ett effektivt och rättssäkert sätt säkerställa att stöd inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten lämnas för avsett ändamål.

Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 13 juni 2025.

Uppdraget att se över vilka förutsättningar som ska gälla för Arbetsförmedlingens kontrollbesök

Enligt 6 § lagen (2000:625) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska arbetsgivare eller anordnare av ett arbetsmarknadspolitiskt program som tar emot eller har tagit emot stöd ge Arbetsförmedlingen eller den myndighet som Arbetsförmedlingen utser tillfälle att granska verksamheten som bedrivs och lämna de uppgifter som behövs för att granskningen ska kunna genomföras. Skyldigheten att låta verksamheten granskas omfattar även arbetsgivare som har eller har haft anställda i etableringsjobb. Enligt förarbetena till lagen syftar bestämmelserna till att kunna kontrollera och säkerställa att välfärdssystemen inte undergrävs av felaktiga utbetalningar (prop. 2019/20:117 s. 38). Motsvarande reglering finns i de förordningar som reglerar de subventionerade anställningarna.

Arbetsförmedlingen lämnade i mars 2024 in en hemställan till Arbetsmarknadsdepartementet om behovet av förtydligande lagstöd för myndighetens kontrollbesök. Arbetsförmedlingen framför att myndigheten behöver genomföra kontrollbesök i verksamhetslokaler eller på annan plats där arbetsmarknadspolitisk verksamhet bedrivs i syfte att klargöra om en arbetsgivare eller anordnare uppfyller förutsättningarna för stöd när övriga granskningsåtgärder inte kan ge tillräckligt säkra uppgifter. Myndigheten ser även behov av att kunna göra kontrollbesök för att, i enlighet med sitt uppdrag, fullt ut kunna delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten och i myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet. Riksrevisionen har i granskningsrapporten Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga risker (RiR 2023:17) rekommenderat att regeringen säkerställer att riskerna i nystartsjobben motsvaras av anpassade krav på kontroller.

Det är viktigt att Arbetsförmedlingen genom olika granskningsåtgärder har möjlighet att säkerställa att det stöd som lämnas till arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser endast används för avsett ändamål. Möjligheten till granskning är viktig före, under och efter beslut om ett stöd. Att vid behov kunna göra kontrollbesök hos arbetsgivare och anordnare kan vara en effektiv åtgärd i en sådan granskning. Inte minst vid oannonserade kontrollbesök på en arbetsplats har Arbetsförmedlingen möjlighet att bland annat upptäcka skenanställningar, att arbetsplatsen inte existerar eller allvarliga brister i arbetsmiljön.

En effektiv och välfungerande kontrollverksamhet behöver vägas mot det integritetsintrång som en sådan åtgärd innebär för den enskilde arbetsgivaren eller anordnaren, särskilt vid oanmälda kontrollbesök på verksamhetsplatser som också är avsedda som bostad. Att Arbetsförmedlingen har goda förutsättningar att vidta kraftfulla åtgärder mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrottslighet inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten är högt prioriterat. Vid avvägningen mot det integritetsintrång kontroller av sådan verksamhet kan innebära är det viktigt att särskilt beakta nyttan av kontroller.

Av 8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen följer bland annat att vissa föreskrifter som avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna ska meddelas genom lag, men riksdagen kan i flertalet av dessa fall medge att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter. Av 2 kap. 6 § regeringsformen framgår vidare att var och en är skyddad gentemot det allmänna mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Begränsningar av denna rättighet får ske endast under vissa förutsättningar och bara genom lag. Vidare följer av artikel 8 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Begränsningar av denna rättighet får dock göras för vissa närmare angivna ändamål. Begränsningarna måste ha stöd i tydliga och förutsebara bestämmelser i konventionsstatens rättsordning. Det är därför av betydelse utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv att förutsättningarna för myndigheters kontrollbesök är tydligt reglerade.

Det arbetsmarknadspolitiska regelverket innehåller inte någon uttrycklig reglering om kontrollbesök. Flera andra myndigheter har uttryckligt författningsstöd för kontrollbesök, men utformningen av regleringen varierar. Till exempel innehåller folkbokföringslagen (1991:481), skatteförfarandelagen (2011:1244) och lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete bestämmelser om vilka förutsättningar som gäller för Skatteverkets kontrollbesök. Det regleras exempelvis var, när och hur kontrollbesök får göras och vilka förutsättningar i övrigt som gäller.

Utredaren ska därför

- analysera Arbetsförmedlingens behov av att göra kontrollbesök hos arbetsgivare som anställer med stöd och anordnare av

arbetsmarknadspolitiska insatser för att på ett effektivt och rättssäkert sätt kunna säkerställa att stöd lämnas för avsett ändamål,

- utifrån analysen ta ställning till och lämna förslag på vilka förutsättningar som ska gälla för Arbetsförmedlingens kontrollbesök, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska noga väga behovet för Arbetsförmedlingen att kunna göra kontrollbesök mot de integritetsrisker som kan uppstå för arbetsgivare och anordnare.

Redovisning av uppdraget

Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 13 juni 2025.

(Arbetsmarknadsdepartementet)